

Результати фокус-групи щодо оцінки якості освітніх програм першого (бакалаврського), другого (магістерського), третього (доктора філософії) освітніх ступенів спеціальності 081 «Право»

Дата проведення: 05 грудня 2019 р.

Місце проведення: 313 ауд. ГК СНУ
ім. В.Даля

Тривалість – 2 години

УЧАСНИКИ:

Голова проектної групи освітньої програми освітнього ступеня «бакалавр» спеціальності 081 «Право» Котова Л.В.

Голова проектної групи освітньої програми освітнього ступеня «доктор філософії» спеціальності 081 «Право» Шаповалова О.В.

Член проектної групи освітньої програми освітнього ступеня «бакалавр» спеціальності 081 «Право» Арсентьєва О.С. (модератор)

Представники роботодавців (Головне територіальне управління юстиції у Луганській області, Господарський суд Луганської області, Окружний адміністративний суд Луганської області, ЛОДА, випускники (1 група - 10 осіб), (Додаток А) .

МЕТА ТА ЗАВДАННЯ ФОКУС-ГРУПИ

Мета – дослідження думки щодо реалізації цілей та програмних результатів навчання за освітніми програмами різних освітніх ступенів спеціальності 081 «Право» з метою врахування інтересів та пропозицій зацікавлених сторін (стейкхолдерів) шляхом їх впровадження при розробці (перегляді) освітніх програм різних освітніх ступенів спеціальності 081 «Право».

Завдання:

1. Позитивні та негативні сторони освітніх програм за освітніми ступенями бакалавр, магістр, доктор філософії.
2. Виокремити складові, які потребують посилення в ОП.
3. З'ясувати необхідність включення певних курсів до освітнього процесу (практичної спрямованості, наукових досліджень тощо).
4. З'ясування ефективності тих чи інших методів, що традиційно застосовуються при викладанні правничих дисциплін.
5. Визначити доцільність зміни підходу до реалізації студентом індивідуальної освітньої траєкторії (вибір дисциплін вільного вибору);
6. Визначити обсяг залучення та форми залучення потенційних роботодавців до реалізації освітнього процесу;

7. З'ясувати ступінь залученості до освітнього процесу викладачів, які мають практичний досвід роботи у закладах та установах Луганської області, фахівців у галузі права;

8. Визначити пріоритетні загальні та спеціальні (фахові, предметні) компетентності, які є пріоритетними для майбутнього правника освітнього ступеня бакалавра.

9. З'ясувати необхідність володіння науково-педагогічним працівником правничої школи та студентом однією з офіційних мов Ради Європи на рівні, що забезпечує можливість як усного, так і письмового застосування, у тому числі у професійній сфері;

10. Визначити необхідність безперервного професійного розвитку науково-педагогічного працівника правничої школи (самостійне навчання, навчання за професійними програмами підвищення кваліфікації, стажування, академічна мобільність тощо);

11. Визначити чинники, які впливають на підвищення якості вищої освіти у закладі вищої освіти, у тому числі у правничій школі;

12. З'ясувати доцільність використання в освітньому процесі певних видів неформальної освіти (професійні тренінги, онлайн освіта, громадянська освіта).

13. Визначити рівень реалізації принципу академічної доброчесності в освітньому процесі.

14. Визначити рівень реалізації принципу академічної мобільності студентів та викладачів та його важливість та різних освітніх ступенях

15. Визначити ефективність положень антикорупційної програми університету для студентів та викладачів

16. З'ясувати ефективність вирішення питань дискримінації та толерантного ставлення в університетському середовищі.

17. З'ясувати наявність критеріїв оцінювання студента, можливість оскарження здобувачем вищої освіти оцінки.

18. З'ясування способів реалізації науково-дослідної складової в освітньому процесі та залучення студентів до виконання науково-дослідницьких проектів, грантових проектів, проектів практичного спрямування, науково-практичних конференцій тощо.

19. Чи враховані інтереси та пропозиції груп зацікавлених сторін (стейкхолдерів), що були сформульовані під час попереднього опитування.

20. Чи враховують освітні програми регіональний контекст?

МЕТОДОЛОГІЯ ДОСЛІДЖЕННЯ ТА ПРОЦЕДУРА ЗБОРУ ДАНИХ

Форма дослідження – робота фокус-групи (представників цільової аудиторії) шляхом інтерв'ювання та обговорення з фіксацією відповідей, систематизація й обробка письмових анонімних відповідей.

Збір даних проводився шляхом фіксації усних відповідей (обговорення), підрахунку голосів (відкрите голосування) і супутнього запису пояснень учасників при відповідях на запитання, що ставилися модератором фокус-групи, а також систематизація й обробка письмових анонімних відповідей.

Завдання модератора полягало у виявленні найбільшої можливої кількості різних думок, організації їх обговорення з метою уточнення, з'ясування ставлення та ступеня відвертості учасників до запропонованих питань.

Перед початком дослідження всі учасники були ознайомлені з правилами роботи фокус-групи:

- участь в обговоренні всіх учасників/учасниць;
- конфіденційність отриманої інформації (виключно для потреб дослідження в узагальненому вигляді);
- щирість відповідей;
- відсутність оцінювання;
- висловлювання власної думки, навіть якщо вона суперечить думкам більшості учасників/учасниць фокус-групи;
- повага до думки інших, толерантне ставлення один до одного;
- чіткість та організованість.

Склад фокус-групи був кількісно оптимальним (2 групи по 12 осіб) для отримання достатньої кількості думок та активної участі в дискусії кожного члена групи.

Склад групи формувався з урахуванням рекомендацій Центру гендерної культури освіти при СНУ ім. В.Даля щодо паритетної участі жінок та чоловіків у дослідженні.

ЕТАПИ ДОСЛІДЖЕННЯ

1. Запрошення респондентів для роботи у фокус-групі.
2. Технічна підготовка дослідження (розробка питань, підготовка роздаткових матеріалів, підбір приміщення).
3. Проведення фокус-групи.
4. Фіксація та обробка, систематизація усних та письмових анонімних відповідей, підготовка аналітичного звіту.

Результати фокус-групи:

Питання	Так	Ні	Складно відповісти	Примітка
1. Чи вважаєте Ви за необхідне підвищення рівня обізнаності щодо питань професійної етики та прав людини?	14	-	-	
2. На Вашу думку, якої мірою випускники закладу освіти готові до виконання своїх посадових функцій з огляду на їхні теоретичні знання?	2	-	-	
3. На Вашу думку, якої мірою випускники закладу освіти готові до виконання своїх посадових функцій з огляду на їхні практичні вміння?	12			
4. На Вашу думку, якої мірою випускники закладу освіти готові до виконання своїх посадових функцій з огляду на їхні набуті навички?	-	-	-	<i>Не обговорювалося</i>
5. На Вашу думку, якої мірою випускники закладу освіти готові до виконання своїх посадових функцій з огляду на їхні дотримання професійних стандартів та цінностей?	17	-	-	
6. Чи вважаєте Ви за необхідне суттєве посилення в освітніх програмах спеціальності 081 «Право» практичної складової, поєднання навчання здобувачів вищої юридичної освіти з діяльністю у юридичних клініках, а також з проходженням практичної підготовки?	21			
7 Чи вважаєте Ви за необхідне періодичний перегляд навчальних програм правничою школою. Якщо так, вкажіть періодичність.	23			<i>1 раз на 4 роки – 14 осіб 1 раз 5 років – 8 осіб 1 раз на 8 років – 1 особа</i>
8. Чи вважаєте Ви за необхідне залучення зовнішніх експертів до перегляду навчальних програм правничої школи?	17			

9. Чи вважаєте Ви за необхідне наявність на юридичному факультеті юридичної клініки?	9			
10. Чи вважаєте Ви за необхідне включення курсу з основ клінічної юридичної освіти до освітнього процесу?	8			
11. Чи вважаєте Ви за необхідне ґрунтовне вивчення однією з офіційних мов Ради Європи?	19			
12. Чи вважаєте Ви за доцільне викладання навчальних дисциплін однією з офіційних мов Ради Європи? Якщо так, вкажіть освітній ступінь – бакалавр, магістр, доктор філософії? <i>бакалавр</i> <i>магістр</i> <i>доктор філософії</i>	10 12 7			
13. Чи вважаєте Ви доцільним підвищення порогового балу для вступу на спеціальність 081 «Право» відповідно до Умов прийому?	9			
14. Чи вважаєте Ви за доцільне включення до освітніх програм правничої школи курсів, спрямованих на потреби практики, зокрема, юридичне обґрунтування, юридичне дослідження та письмо, модельні судові процеси?	19			
15. Чи вважаєте Ви за доцільне збільшення обсягу дисципліни вільного вибору студента (наразі 25% відповідно до ЗУ «Про вищу освіту»)?	24			
16. Чи вважаєте Ви за доцільне проведення письмових підсумкових іспитів за курсом (дисципліною) замість усних відповідей? Якщо так, аргументуйте, свою відповідь.	1			
17. Чи вважаєте Ви за доцільне включення до змісту підсумкових іспитів за курсом (дисципліною) юридичних ситуаційних задач (кейсів)?	12			

18. Чи вважаєте Ви за необхідне залучення роботодавців до процесу атестації здобувачів вищої освіти? У якому форматі?	7			
19. Чи вважаєте Ви за необхідне залучення до освітнього процесу викладачів, які мають практичний досвід роботи, є діючими практичними працівниками закладів та установ Луганської області, фахівців у галузі права?	23			
20. Розвиток яких загальних компетентностей Ви вважаєте пріоритетними для майбутнього правника освітнього ступеня бакалавра (вказіть 5 найбільш важливих для Вас)? ☐ здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу ☐ здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях ☐ знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності ☐ здатність спілкуватися іноземною мовою ☐ навички використання інформаційних і комунікаційних технологій ☐ здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями ☐ здатність сприймати рівні можливості та гендерні проблеми ☐ здатність цінувати та поважати різноманітності і мультикультурність ☐ вміння працювати самостійно, проявляти добросовісність, дисциплінованість, пунктуальність та відповідальність, а також працювати у команді колег за фахом.	9 20 20 16 7 12 5 10 18			
21. Розвиток яких спеціальних (фахові, предметні) компетентностей Ви вважаєте пріоритетними для				

майбутнього правника освітнього ступеня бакалавра (вкажіть 5 найбільш важливих для Вас)?				
☐ здатність застосовувати знання з основ теорії та філософії права, знання і розуміння структури правничої професії та її ролі у суспільстві	4			
☐ знання і розуміння міжнародних стандартів прав людини, положень Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод, а також практики Європейського суду з прав людини	20			
☐ здатність застосовувати знання засад і змісту інститутів міжнародного публічного права, а також міжнародного приватного права	2			
☐ знання і розуміння основ права Європейського Союзу	5			
☐ здатність застосовувати знання завдань, принципів і доктрин національного права, а також змісту основних правових інститутів	16			
☐ знання і розуміння особливостей реалізації та застосування норм матеріального і процесуального права	13			
☐ здатність визначати належні та прийнятні для юридичного аналізу факти	4			
☐ здатність аналізувати правові проблеми, формувати та обґрунтовувати правові позиції	16			
☐ здатність до критичного та системного аналізу правових явищ і застосування набутих знань у професійній діяльності	17			
☐ здатність до консультування з правових питань, зокрема, можливих способів захисту прав та інтересів клієнтів, відповідно до вимог професійної етики, належного дотримання норм щодо нерозголошення персональних даних та конфіденційної інформації	4			
☐ здатність до самостійної підготовки проектів актів правозастосування	7			

☐ здатність до логічного, критичного і системного аналізу документів, розуміння їх правового характеру і значення.	9			
<p>22.Розвиток яких загальних компетентностей Ви вважаєте пріоритетними для майбутнього правника освітнього ступеня магістра? (вкажіть 5 найбільш важливих для Вас)?</p> ☐ здатність до абстрактного, логічного та критичного мислення, до аналізу і синтезу ☐ визначеність і наполегливість щодо поставлених завдань і взятих обов'язків, вміння працювати у команді та виявляти лідерські здібності ☐ здатність спілкуватися та співпрацювати з різними цільовими аудиторіями, та фахівцями інших галузей, адаптуватися у соціальному та професійному середовищі; здатність до усвідомленого розширення комунікативних навичок у професійній сфері впродовж життя ☐ здатність до вільної ділової комунікації іноземною мовою для спілкування у науковій, професійній та соціально-культурній сферах, володіння фаховою термінологією іноземною мовою ☐ готовність до професійної практичної діяльності; здатність вчитися і бути сучасно навченим, реалізовувати різні складові процесу навчання; здатність бути сформованою особистістю з високими моральними якостями. ☐ здатність критичного аналізу сучасної наукової літератури для обґрунтування та вибору напрямків наукових досліджень, ознайомлення з передовим світовим досвідом роботи у правовому секторі та використання цієї інформації в освітній, науковій та професійній діяльності. ☐ здатність вільно використовувати новітні інформаційні і комунікаційні технології; обирати та	<p>7</p> <p>12</p> <p>11</p> <p>15</p> <p>15</p> <p>6</p> <p>7</p>			

<p>застосовувати сучасне програмне забезпечення та Internet-ресурси у науковій та професійній діяльності.</p> <p>☐ здатність генерувати нові ідеї та визначати шляхи для їх реалізації у професійній діяльності, розширювати сферу власної компетентності, розробляти оптимальні стратегії своєї діяльності.</p> <p>☐ здатність застосовувати професійні та особистісні якості для забезпечення конкурентоспроможності української освіти, науки та практики у світовому просторі.</p>	15			
<p>23.Розвиток яких спеціальних компетентностей Ви вважаєте пріоритетними для майбутнього правника освітнього ступеня магістра (вкажіть 5 найбільш важливих для Вас)?</p> <p>☐ здатність використовувати глибинні знання основ теорії та філософії права, стандартів правничої професії у юридичній діяльності.</p> <p>☐ здатність ефективно застосовувати поглиблені знання міжнародних стандартів прав людини, права Європейського Союзу та прецедентної практики Європейського суду з прав людини у практичній юридичній діяльності, з метою забезпечення принципів людської гідності, справедливості та неупередженості.</p> <p>☐ здатність системно застосовувати у практичній діяльності знання засад, принципів та інститутів сучасних галузей національного права.</p> <p>☐ здатність збирати, опрацьовувати та критично використовувати у професійній діяльності нормативно-правові акти України, доктринальні джерела та рекомендації належних правозастосовчих (законодавчих, судових, правоохоронних тощо) практик.</p> <p>☐ здатність аналітично оцінювати та формулювати правову проблему (наукову, практичну, освітню), будувати правову модель, робочу гіпотезу досліджуваної проблеми,</p>	3 9 12 11 8			

що передбачає глибоке переосмислення наявних знань та професійної практики.				
□ здатність до обробки результатів наукових досліджень та їх оформлення у статтях, тезах, інформаційних листах, наукових звітах тощо відповідно до сучасних вимог.	5			
□ здатність до ефективного виконання завдань інноваційного характеру у професійній діяльності.	5			
□ здатність проводити аналіз та моделювання соціально-економічних процесів у правовому полі, визначати показники їх результативності з подальшим обґрунтуванням напрямків удосконалення законодавства відповідно до векторів розвитку суспільства в Україні.	3			
□ ведення діалогу й аргументування під час наукових і ділових дискусій, переговорів, судових дебатів, публічного виступу, а також представлення результатів наукової та практичної діяльності професійній спільноті та широкому загалу у вигляді доповідей на конференціях різного рівня, включаючи науково-просвітницькі заходи з метою популяризації правової діяльності.	5			
□ здатність здійснювати аналіз змісту нормативно-правових актів та їх експертизу.	7			
□ навички складання проєктів нормативно-правових та індивідуально-правових актів застосування норм права, інших юридичних (процесуальних) документів.	13			
□ вміння грамотно і точно формулювати та висловлювати свої позиції, належним чином обґрунтовувати юридичні висновки, пропозиції, рекомендації.	12			
□ навички консультування з юридичних питань, зокрема, можливих способів захисту прав та інтересів клієнтів, відповідно до вимог професійної етики, належного	16			

<p>дотримання норм щодо нерозголошення персональних даних та конфіденційної інформації.</p> <p>☐ здатність здійснювати процес аналізу правової діяльності суб'єктів господарювання, аналітично виокремлювати та оцінювати правові проблеми цієї діяльності, визначати шляхи її оптимізації.</p>	3			
<p>24.Розвиток яких загальних компетентностей Ви вважаєте пріоритетними для майбутнього правника освітньо-наукового ступеня (доктор філософії)? (вказіть 7 найбільш важливих для Вас)?</p> <p>☐ володіти активною громадянською позицією, що ґрунтується на демократичних переконаннях, гуманістичних та етичних цінностях.</p> <p>☐ визначеність і наполегливість щодо поставлених завдань і взятих обов'язків, вміння працювати у команді та виявляти лідерські здібності.</p> <p>☐ здатність спілкуватися та співпрацювати з різними цільовими аудиторіями, та фахівцями інших галузей, адаптуватися у соціальному та професійному середовищі. Здатність до усвідомленого поповнення і розширення комунікативних навичок у професійній сфері впродовж життя.</p> <p>☐ здатність до вільної ділової комунікації іноземною мовою для спілкування у науковій, викладацькій, професійній та соціально-культурній сферах, володіння фаховою термінологією іноземною мовою.</p> <p>☐ розуміння філософсько-світоглядних засад, напрямків і закономірностей розвитку вітчизняної юридичної освіти та науки в умовах глобалізації і інтернаціоналізації.</p> <p>☐ готовність до самостійної науково-педагогічної діяльності, здатність реалізовувати різні складові процесу</p>	<p>13</p> <p>6</p> <p>16</p> <p>16</p> <p>6</p> <p>11</p>			

<p>навчання, здатність формувати особистість з високими моральними якостями.</p> <p>□ здатність організувати та здійснювати роботу відповідно до вимог охорони праці, техніки безпеки, протипожежної безпеки та санітарно-гігієнічного режиму з урахуванням специфіки професійної діяльності навчальних та наукових закладів.</p> <p>□ здатність критичного аналізу сучасної наукової літератури для обґрунтування та вибору напрямків наукових досліджень, ознайомлення з передовим світовим досвідом роботи у правовому секторі та використання цієї інформації в освітній та науковій діяльності.</p> <p>□ здатність вільно використовувати новітні інформаційні і комунікаційні технології; обирати та застосовувати сучасне програмне забезпечення та Internet-ресурси у науковій та професійній діяльності.</p> <p>□ здатність ефективно планувати та раціонально організувати професійну діяльність, використовувати організаторські навички для планування роботи колективу, здатність об'єктивно оцінювати та забезпечувати якість виконуваних робіт та усвідомлювати відповідальність науковця та викладача перед суспільством.</p> <p>□ здатність усвідомлювати соціальну значущість професії викладача та науковця, застосовувати принципи академічної доброчесності, наукової і викладацької етики та деонтології при виконанні професійних обов'язків.</p> <p>□ здатність генерувати нові ідеї та визначати шляхи для їх реалізації у галузі освіти, науки та професійної діяльності, розширювати сферу власної компетентності, розробляти оптимальні стратегії своєї діяльності.</p> <p>□ здатність вирішувати проблеми у нових і нестандартних ситуаціях при проведенні наукових досліджень та здійсненні викладацької діяльності з</p>	8			
	12			
	6			
	9			
	8			
	13			
	9			

<p>урахуванням юридичної, соціальної і етичної відповідальності за прийняті рішення.</p> <p>☐ здатність застосовувати професійні та особистісні якості для забезпечення конкурентоспроможності української освіти та науки у світовому освітньому та науковому просторі.</p> <p>☐ здатність та прагнення до реалізації та оптимального використання свого творчого та наукового потенціалу в інтересах особистості, суспільства і держави.</p>	<p>9</p> <p>9</p>			
<p>25.Розвиток яких спеціальних компетентностей Ви вважаєте пріоритетними для майбутнього правника освітньо-наукового ступеня (доктор філософії)? (вкажіть 7 найбільш важливих для Вас)?</p> <p>☐ здатність збирати, опрацьовувати та критично використовувати у професійній діяльності нормативно-правові акти України, доктринальні джерела та рекомендації належних правозастосовчих (законодавчих, судових, правоохоронних тощо) практик у галузі юридичної освіти та науки.</p> <p>☐ здатність формулювати наукову проблему, робочі гіпотези досліджуваної проблеми, що передбачає глибоке переосмислення наявних та створення нових цілісних знань та/або професійної практики.</p> <p>☐ здатність організувати та проводити статистичну обробку результатів наукових досліджень</p> <p>☐ здатність до аналізу обробки результатів наукових досліджень та їх оформлення у статтях, монографіях, інформаційних листах, наукових звітах тощо відповідно до сучасних вимог</p> <p>☐ здатність ідентифікувати, вимірювати та оцінювати ризики, пов'язані з науково-дослідною та інноваційною діяльністю в сфері створення правових актів</p>	<p>20</p> <p>21</p> <p>17</p> <p>16</p> <p>17</p>			

<p>□ здатність проводити аналіз, моделювання та прогнозування соціально-економічних процесів у правовому полі, визначати показники їх результативності з подальшим обґрунтуванням напрямків удосконалення відповідно до векторів розвитку суспільства в Україні, зокрема, спрямованих на економічне самопосилення держави та протистояння багатьом загрозам економічного суверенітету нашої країни.</p>	9			
<p>□ здатність до написання/складання навчальної та навчально-наукової літератури: підручників, навчальних посібників, методичних рекомендацій тощо з урахуванням змісту навчальних програм та сучасних вимог</p>	6			
<p>□ ведення діалогу й аргументування під час наукових і ділових дискусій, переговорів, судових дебатів, публічного виступу, лекцій для фахівців-юристів, а також представлення результатів наукової діяльності професійній спільноті та широкому загалу у вигляді доповідей на конференціях різного рівня, включаючи науково-просвітницькі заходи з метою популяризації правової освіти та науки</p>	13			
<p>□ здатність здійснювати аналіз змісту нормативно-правових актів та їх експертизу.</p>	20			
<p>□ вміння формулювати та обґрунтовувати юридичні висновки, пропозиції, рекомендації</p>	17			
<p>□ здатність розробляти, впроваджувати та застосовувати оптимальні підходи для організації та здійснення освітньої та наукової діяльності відповідно до сучасних світових тенденцій</p>	9			
<p>□ здатність здійснювати процес аналізу правової діяльності суб'єктів господарювання, аналітично виокремлювати та оцінювати правові проблеми цієї діяльності, визначати шляхи її оптимізації та напрямки</p>	9			

здійснення управління якістю, з урахуванням сучасних наукових досягнень				
26.Які, на Вашу думку, методи, що традиційно застосовуються при викладанні юридичних дисциплін, є найбільш ефективними? Наприклад, використання фактичних обставин та практичних прикладів, рольові ігри при моделюванні судових засідань та процесів, сократівський діалог, що вимагає від студентів розвивати власні відповіді на складні питання, використання методу демонстрування та майже одночасне застосування здобутих знань у практичній ситуації, з подальшою критичною оцінкою викладача, експериментальне навчання тощо.				
використання фактичних обставин та практичних прикладів	18			
рольові ігри при моделюванні судових засідань та процесів	10			
сократівський діалог, що вимагає від студентів розвивати власні відповіді на складні питання	0			
використання методу демонстрування та майже одночасне застосування здобутих знань у практичній ситуації, з подальшою критичною оцінкою викладача	12			
експериментальне навчання	16			
27.Чи вважаєте Ви за доцільне інтегрування до більшості курсів освітньої програми формування професійних навичок та цінностей правника?	11			
28.Чи вважаєте Ви важливим отримання здобувачем вищої освіти зворотнього зв'язку під час проходження практики, стажування чи навчання в рамках юридичних клінічних курсів?	16			
29.Чи вважаєте Ви за потрібне необхідність безперервного професійного розвитку науково-педагогічного працівника правничої школи (самостійне навчання, навчання за професійними програмами підвищення кваліфікації, стажування, академічна мобільність тощо)?	11			

30. Чи вважаєте Ви за необхідне володіння науково-педагогічним працівником правничої школи однією з офіційних мов Ради Європи на рівні, що забезпечує можливість як усного, так і письмового застосування, у тому числі у професійній сфері?	14			
31. Чи вважаєте Ви обов'язковим виконання чинної в університеті антикорупційної політики та практики, враховуючи також моральні та етичні стандарти Університету, усіма суб'єктами освітнього процесу (викладач, студент)?	15			
32. Чи вважаєте Ви за необхідне використання в освітньому процесі «Стандартів і рекомендацій щодо забезпечення якості у Європейському просторі вищої освіти» (ESG) з метою належного забезпечення якості освіти?	10			
33. Назвіть чинники, які, на Вашу думку, впливають на підвищення якості вищої освіти у закладі вищої освіти, у тому числі у правничій школі? ☐ професійний розвиток науково-педагогічних працівників ☐ інтернаціоналізація ☐ матеріальне заохочення викладачів ☐ участь викладачів у дослідницькій діяльності ☐ залучення студентів до процесу розробки освітніх програм ☐ залучення роботодавців до процесу розробки та викладання навчальних дисциплін / освітніх програм ☐ моніторинг якості вищої освіти ☐ наявність чітких критеріїв та процедур контролю якості вищої освіти	19 9 11 14 5 12 14 15			
34. Чи вважаєте Ви за доцільне використання в освітньому процесі певних видів неформальної освіти (професійні тренінги, онлайн освіта, громадянська освіта)?	14			

Аналіз результатів фокус-групи:

1. Переваги та дискусійні (проблемні) питання ОП
переваги: 50% респондентів вважають, що з огляду на практичні вміння випускників ОП вони готові до виконання своїх посадових функцій;
71% респондентів вважають, що з огляду на дотримання професійних стандартів та цінностей випускниками ОП вони готові до виконання своїх посадових функцій;
проблемні питання: 58% респондентів вважають, що їм необхідно підвищити рівень обізнаності щодо питань професійної етики та прав людини.
2. Складові ОП, які потребують посилення:
  - 58% респондентів вважають, що необхідно посилити рівень обізнаності щодо питань професійної етики та прав людини;
  - 87,5% респондентів вважають, що необхідно посилити практичну складову ОП, шляхом поєднання навчання здобувачів вищої юридичної освіти з діяльністю у юридичних клініках, зокрема зазначався як позитивний досвід консультування у ЮК «PRO BONO», а також проходження практичної підготовки (стажування) в органах юстиції тощо.
  - 71% респондентів вказувало на необхідність залучення зовнішніх експертів до перегляду навчальних програм правничої школи;
  - 50% респондентів вказують за доцільне включення до змісту підсумкових іспитів за курсом (дисципліною) юридичних ситуаційних задач (кейсів).
3. Включення певних курсів до освітнього процесу:
  - 37,5% респондентів вказують на необхідне включення курсу з основ клінічної юридичної освіти до освітнього процесу;
  - 79 % респондентів вказують на необхідне ґрунтовне вивчення однією з офіційних мов Ради Європи;
  - 41,6% респондентів вказують на доцільність викладання навчальних дисциплін однією з офіційних мов Ради Європи за ОС бакалавр; 50% - за ОС магістр; 29% - за ОС доктор філософії;
  - 79% респондентів вказують на необхідне включення курсів, спрямованих на потреби практики, зокрема, юридичне обґрунтування, юридичне дослідження та письмо, модельні судові процеси.
4. Найбільш ефективні методи, що традиційно застосовуються при викладанні юридичних дисциплін:
  - використання фактичних обставин та практичних прикладів (75% респондентів);
  - експериментальне навчання (66,6% респондентів);

- використання методу демонстрування та майже одночасне застосування здобутих знань у практичній ситуації, з подальшою критичною оцінкою викладача (50% респондентів);
- рольові ігри при моделюванні судових засідань та процесів (41,6% респондентів).

5. Усі респонденти вказують на розуміння важливості підходу до реалізації власної освітньої парадигми за рахунок збільшення обсягу дисципліни вільного вибору студента:

- 100% респондентів вказують на доцільне збільшення обсягу дисципліни вільного вибору студента (більше ніж 25 %, які є зараз).

6. Залучення та форми залучення роботодавців до процесу атестації здобувачів вищої освіти:

- 29% респондентів вказують на необхідність залучення роботодавців до процесу атестації здобувачів вищої освіти.

7. Залучення до освітнього процесу викладачів, які мають практичний досвід роботи у закладах та установах Луганської області, фахівців у галузі права:

- 96% респондентів вказують на необхідність залучення до освітнього процесу викладачів, які мають практичний досвід роботи у закладах та установах Луганської області, фахівців у галузі права.

8. Визначення 5 загальних компетентностей, які є пріоритетними для майбутнього правника освітнього ступеня бакалавра:

- здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях (83% респондентів)
- знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності (83% респондентів)
- вміння працювати самостійно, проявляти добросовісність, дисциплінованість, пунктуальність та відповідальність, а також працювати у команді колег за фахом (75% респондентів)
- здатність спілкуватися іноземною мовою (66,6% респондентів)
- здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями (50% респондентів)

8.1. Визначення 5 спеціальних (фахових, предметних) компетентностей, які є пріоритетними для майбутнього правника освітнього ступеня бакалавра:

- знання і розуміння міжнародних стандартів прав людини, положень Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод, а також практики Європейського суду з прав людини (83% респондентів)
- здатність до критичного та системного аналізу правових явищ і застосування набутих знань у професійній діяльності (71% респондентів)
- здатність аналізувати правові проблеми, формувати та обґрунтовувати правові позиції (66,6% респондентів)

- здатність застосовувати знання завдань, принципів і доктрин національного права, а також змісту основних правових інститутів (66,6% респондентів)
- знання і розуміння особливостей реалізації та застосування норм матеріального і процесуального права (54% респондентів).

Наступні блоки питань були спрямовані на аналіз розуміння студентами необхідності безперервного навчання для здобуття знань, навичок та компетентностей на наступних рівнях/ступенях вищої освіти (магістр, доктор філософії) за спеціальністю 081 «Право».

Нами було виявлено деякій відсотковий перерозподіл розуміння важливості пріоритетів серед загальних та спеціальних компетентностей, але важливим є вказівка на найважливіші з них на усіх рівнях/ступенях, зокрема:

1) здатність до вільної ділової комунікації іноземною мовою (для бакалаврів, магістрів, докторів філософії – вказують більше 60% респондентів).

2) здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями та застосовувати їх у практичних ситуаціях, а також ознайомлення з передовим світовим досвідом роботи у правовому секторі та використання цієї інформації в освітній та науковій діяльності (для бакалаврів, магістрів, докторів філософії – вказують принаймні 50% респондентів).

3) здатність аналізувати правові проблеми, формулювати та висловлювати правові позиції, належним чином обґрунтовувати юридичні висновки, пропозиції, рекомендації (для бакалаврів, магістрів, докторів філософії – вказують від 50 до 71 % респондентів).

8.2. Визначення 5 загальних компетентностей, які є пріоритетними для майбутнього правника освітнього ступеня магістра:

➤ здатність до вільної ділової комунікації іноземною мовою для спілкування у науковій, професійній та соціально-культурній сферах, володіння фаховою термінологією іноземною мовою (62,5% респондентів)

➤ готовність до професійної практичної діяльності; здатність вчитися і бути сучасно навченим, реалізовувати різні складові процесу навчання; здатність бути сформованою особистістю з високими моральними якостями (62,5% респондентів)

➤ здатність генерувати нові ідеї та визначати шляхи для їх реалізації у професійної діяльності, розширювати сферу власної компетентності, розробляти оптимальні стратегії своєї діяльності (62,5% респондентів)

➤ визначеність і наполегливість щодо поставлених завдань і взятих обов'язків, вміння працювати у команді та виявляти лідерські здібності (50% респондентів)

➤ здатність спілкуватися та співпрацювати з різними цільовими аудиторіями, та фахівцями інших галузей, адаптуватися у соціальному та професійному середовищі; здатність до усвідомленого розширення

комунікативних навичок у професійній сфері впродовж життя (46% респондентів)

8.3. Визначення 5 спеціальних компетентностей, які є пріоритетними для майбутнього правника освітнього ступеня магістра:

➤ навички консультування з юридичних питань, зокрема, можливих способів захисту прав та інтересів клієнтів, відповідно до вимог професійної етики, належного дотримання норм щодо нерозголошення персональних даних та конфіденційної інформації (66,6% респондентів)

➤ навички складання проєктів нормативно-правових та індивідуально-правових актів застосування норм права, інших юридичних (процесуальних) документів (54% респондентів)

➤ здатність системно застосовувати у практичній діяльності знання засад, принципів та інститутів сучасних галузей національного права (50% респондентів)

➤ вміння грамотно і точно формулювати та висловлювати свої позиції, належним чином обґрунтовувати юридичні висновки, пропозиції, рекомендації (50% респондентів)

➤ здатність збирати, опрацьовувати та критично використовувати у професійній діяльності нормативно-правові акти України, доктринальні джерела та рекомендації належних правозастосовчих (законодавчих, судових, правоохоронних тощо) практик (46% респондентів).

8.4. Визначення 7 загальних компетентностей, які є пріоритетними для майбутнього правника освітньо-наукового ступеня (доктор філософії):

➤ здатність спілкуватися та співпрацювати з різними цільовими аудиторіями, та фахівцями інших галузей, адаптуватися у соціальному та професійному середовищі. Здатність до усвідомленого поповнення і розширення комунікативних навичок у професійній сфері впродовж життя (66,6% респондентів)

➤ здатність до вільної ділової комунікації іноземною мовою для спілкування у науковій, викладацькій, професійній та соціально-культурній сферах, володіння фаховою термінологією іноземною мовою (66,6% респондентів)

➤ здатність генерувати нові ідеї та визначати шляхи для їх реалізації у галузі освіти, науки та професійної діяльності, розширювати сферу власної компетентності, розробляти оптимальні стратегії своєї діяльності (54% респондентів)

➤ володіти активною громадянською позицією, що ґрунтується на демократичних переконаннях, гуманістичних та етичних цінностях (54% респондентів)

➤ здатність критичного аналізу сучасної наукової літератури для обґрунтування та вибору напрямків наукових досліджень, ознайомлення з передовим світовим досвідом роботи у правовому секторі та використання цієї інформації в освітній та науковій діяльності (50% респондентів)

➤ готовність до самостійної науково-педагогічної діяльності, здатність реалізовувати різні складові процесу навчання, здатність формувати особистість з високими моральними якостями (46% респондентів)

➤ та 4 загальні компетентності: 1. здатність ефективно планувати та раціонально організувати професійну діяльність, використовувати організаторські навички для планування роботи колективу, здатність об'єктивно оцінювати та забезпечувати якість виконуваних робіт та усвідомлювати відповідальність науковця та викладача перед суспільством; 2. здатність вирішувати проблеми у нових і нестандартних ситуаціях при проведенні наукових досліджень та здійсненні викладацької діяльності з урахуванням юридичної, соціальної і етичної відповідальності за прийняті рішення; 3. здатність застосовувати професійні та особистісні якості для забезпечення конкурентоспроможності української освіти та науки у світовому освітньому та науковому просторі; 4. Здатність та прагнення до реалізації та оптимального використання свого творчого та наукового потенціалу в інтересах особистості, суспільства і держави (які отримали 37,5% рекомендацій від респондентів).

8.5. Визначення 7 спеціальних компетентностей, які є пріоритетними для майбутнього правника освітньо-наукового ступеня (доктор філософії):

➤ здатність формулювати наукову проблему, робочі гіпотези досліджуваної проблеми, що передбачає глибоке переосмислення наявних та створення нових цілісних знань та/або професійної практики (87,5% респондентів)

➤ здатність збирати, опрацьовувати та критично використовувати у професійній діяльності нормативно-правові акти України, доктринальні джерела та рекомендації належних правозастосовчих (законодавчих, судових, правоохоронних тощо) практик у галузі юридичної освіти та науки (вказали 83% респондентів)

➤ здатність здійснювати аналіз змісту нормативно-правових актів та їх експертизу (83% респондентів)

➤ здатність організувати та проводити статистичну обробку результатів наукових досліджень (71% респондентів)

➤ здатність ідентифікувати, вимірювати та оцінювати ризики, пов'язані з науково-дослідною та інноваційною діяльністю в сфері створення правових актів (71% респондентів)

➤ вміння формулювати та обґрунтовувати юридичні висновки, пропозиції, рекомендації (71% респондентів)

➤ здатність до аналізу обробки результатів наукових досліджень та їх оформлення у статтях, монографіях, інформаційних листах, наукових звітах тощо відповідно до сучасних вимог (66,6% респондентів).

9. Володіння науково-педагогічним працівником правничої школи однією з офіційних мов Ради Європи на рівні, що забезпечує можливість як усного, так і письмового застосування, у тому числі у професійній сфері вважають за доцільне 58% респондентів.

10. Безперервний професійний розвиток науково-педагогічного працівника правничої школи (самостійне навчання, навчання за професійними програмами підвищення кваліфікації, стажування, академічна мобільність тощо) - 46% респондентів.

11. Чинники, які впливають на підвищення якості вищої освіти у закладі вищої освіти, у тому числі у правничій школі:

➤ професійний розвиток науково-педагогічних працівників (79% респондентів)

➤ участь викладачів у дослідницькій діяльності (58% респондентів)

➤ необхідність моніторингу якості вищої освіти (58% респондентів)

➤ наявність чітких критеріїв та процедур контролю якості вищої освіти (54% респондентів)

➤ необхідність залучення роботодавців до процесу розробки та викладання навчальних дисциплін / освітніх програм (50% респондентів)

➤ необхідність матеріального заохочення викладачів (46% респондентів)

12. Використання в освітньому процесі певних видів неформальної освіти (професійні тренінги, онлайн освіта, громадянська освіта) - 58% респондентів.

Респонденти

Загальна кількість 24 особи (жінок – 11, чоловіків. – 13)

Група А

ОС Бакалавр спеціальність 081 «Право»

1. Галушко Владислав Геннадійович
2. Карташова Дар'я Володимирівна
3. Крицька Анастасія Едуардівна
4. Таболін Олег Олегович
5. Жуков Максим Дмитрович
6. Літвінова Анастасія Валеріївна
7. Бураканов Тимур Едуардович
8. Куцієнко Ганна Олександрівна
9. Сітченко Леонід Валерійович
10. Токаренко Юлія Олександрівна

ОС Магістр спеціальність 081 «Право»

11. Кунченко Д.В.
12. Грошевий М.О.

Група Б

ОС Бакалавр спеціальність 081 «Право»

1. Капінос Дмитро Васильович
2. Кравченко Людмила Вікторівна
3. Кунченко Карина Олександрівна
4. Гайдученко Євген Андрійович
5. Лукашевич Андрій Віталійович
6. Проказа Аліна Андріївна
7. Орлов Роман Андрійович
8. Прокоф'єва Надія Сергіївна
9. Харчук Дмитро Олегович

ОС Магістр спеціальність 081 «Право»

10. Стельмах П.Ю.
11. Нікітіна О.В.
12. Гребенюк А.С.